

رابطه بین بیش‌اعتمادی مدیریت، مسئولیت‌پذیری اجتماعی، عملکرد شرکت و محدودیت‌های مالی

محدثه شقاقی^۱
شهناز مشایخ^۲

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۷/۰۷ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۹/۱۱

چکیده

هدف از انجام این مقاله بررسی رابطه بین بیش‌اعتمادی مدیریت و مسئولیت‌پذیری اجتماعی، بررسی رابطه بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی و عملکرد شرکت با نقش تعدیل‌کنندگی بیش‌اعتمادی مدیریت و بررسی رابطه بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی و عملکرد شرکت با نقشی تعدیل‌کنندگی محدودیت‌های مالی می‌باشد. تحقیق حاضر از منظر هدف از جمله تحقیقات کاربردی و از منظر ماهیت و روش، تحقیق توصیفی-همبستگی است. جامعه آماری این پژوهش شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران (شامل ۵۲۲ شرکت) می‌باشد. بر اساس روش نمونه‌گیری حذف سیستماتیک تعداد ۱۳۸ شرکت انتخاب شد. سپس با استفاده از داده‌های جمع‌آوری شده از نمونه آماری تحقیق، فرضیه‌های تحقیق مورد آزمون قرار گرفت. برای محاسبه بیش‌اعتمادی مدیران از معیار نسبت مخارج سرمایه‌ای استفاده گردید. در مورد متغیر مسئولیت اجتماعی، پس از اندازه‌گیری شاخص‌های مسئولیت اجتماعی برای تعیین امتیاز ایفای مسئولیت اجتماعی شرکت‌های عضو نمونه از روش تحلیل پوششی داده‌ها و نرم‌افزار شرکت بهین کارا پژوه استفاده شده است. نتایج نشان می‌دهد که بیش‌اعتمادی مدیران با مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت رابطه مثبت و معنی‌داری دارد. همچنین بیش‌اعتمادی مدیریت رابطه بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی و عملکرد شرکت را تضعیف می‌کند و محدودیت‌های مالی رابطه بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی و عملکرد شرکت را تعدیل نمی‌کند.

واژه‌های کلیدی: بیش‌اعتمادی مدیریت، مسئولیت‌پذیری اجتماعی، تحلیل پوششی داده‌ها، عملکرد شرکت، محدودیت‌های مالی.

۱. گروه حسابداری، دانشکده علوم اجتماعی و اقتصادی، دانشگاه الزهراء، تهران، ایران، mohadeseshshaghghi73@gmail.com

۲. گروه حسابداری، دانشکده علوم اجتماعی و اقتصادی، دانشگاه الزهراء، تهران، ایران، نویسنده مسئول، sh.mashayekh@alzahra.ac.ir

۱- مقدمه

مسئولیت‌پذیری اجتماعی مفهومی رو به رشد است. در حال حاضر، نقش واحدهای تجاری تغییرات زیادی کرده است و انتظار می‌رود که این واحدها فقط به فکر افزایش سودآوری نباشند و در قبال کارهای خود، به اجتماع پاسخگو نیز باشند. دلیل این امر، آن است که واحد تجاری نمی‌تواند بدون اجتماع، فعالیت داشته باشد و اجتماع نیز به واحد تجاری نیاز دارد. از این‌رو، رابطه‌ای دوطرفه بین این دو، شکل گرفته است. به همین منظور، مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌ها، هم برای آنها و هم برای اجتماع سودمند است. در واقع، فعالیت واحدهای تجاری باید میان کسب سود حاصل از فعالیت‌های اقتصادی، عدالت اجتماعی در جامعه و حفظ محیط‌زیست تعادل برقرار نماید. امروزه سهامداران، مایل به سرمایه‌گذاری در شرکت‌هایی هستند که به گونه‌ای مناسب، در فعالیت‌های مسئولیت‌های اجتماعی مشارکت می‌کنند (ژائو و شیائو^۱، ۲۰۱۹). تأثیر اجتماعی، یکی از جنبه‌های مهم و تأثیرگذار مسئولیت اجتماعی بر شهرت شرکت است. این مؤلفه می‌تواند دیدگاه ذینفعان نسبت به سرمایه‌گذاری مؤثر باشد. اگر سازمان به درستی به مسئولیت اجتماعی خود عمل نکند، اولاً، ذینفعان خود را از دست داده، ثانیاً، باعث می‌شود که دولت از طریق قوانین و مقررات و مجازات‌ها مختلف، آن را مجبور به انجام این مهم کند. با توجه به موارد مطرح شده می‌توان انتظار داشت در صورتیکه مسئولیت اجتماعی به درستی مورد توجه قرار نگرفته و شرکت آن‌را به رسمیت نشناسد، ممکن است عملکرد شرکت تحت تأثیر این مسئله قرار گیرد. در واقع پژوهش‌ها نشان می‌دهند که عدم رعایت مسئولیت اجتماعی به خصوص در دوره کنونی به سرعت از طریق شبکه‌های اجتماعی منتشر شده و می‌تواند بر موقعیت مالی و عملکرد شرکت تأثیر منفی ایجاد نماید.

از طرفی یکی از عواملی که می‌تواند روی مسئولیت اجتماعی تأثیر منفی گذارد، سویه بیش‌اعتمادی است. مدیران عامل، همانند باقی افراد در سازمان، عقلانیت محدودی دارند، بنابراین همیشه تصمیمات بهینه نمی‌گیرند. بیش‌اعتمادی مدیریتی می‌تواند منجر به تصمیماتی شود که به ارزش شرکت صدمه و خسارت وارد می‌کند. اما چالش دیگری که پژوهش حاضر با آن روبروست، بررسی ارتباط مسئولیت‌پذیری اجتماعی و عملکرد شرکت در میان شرکت‌های محدود از نظر مالی در میان شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد (پارک و همکاران، ۲۰۲۰). محدودیت‌های مالی، یک اتفاق برنامه‌ریزی نشده (نه الزاماً غیرمنتظره) است که نیاز به اتخاذ تصمیم‌های راهبردی و سریع دارد و اتخاذ تصمیم‌های نادرست، در این شرایط، موجب آسیب جدی به شرکت و تصویر شرکت نزد افکار عمومی می‌شود. در همین رابطه، چان^۲ و همکاران (۲۰۱۷) دریافتند که به طور کلی شرکت‌هایی که با محدودیت‌های مالی روبرو هستند، هیچگونه فعالیت مسئولیت اجتماعی انجام نمی‌دهند؛ چرا که عمدتاً نیازمند منابع مالی گسترده می‌باشند. همینطور ژائو و همکاران (۲۰۱۹) دریافتند که درگیری مسئولیت اجتماعی با محدودیت‌های مالی رابطه منفی دارد. برخی محققین معتقدند که اگر شرکت‌ها

¹ Zhao & Xiao

² Chan

با توجه به مشارکت در فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی با محدودیت‌های مالی روبرو شوند، فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی می‌تواند برای عملکرد طولانی‌مدت آن‌ها مضر باشد. از طرفی دیگر برخی از سرمایه‌گذاران تمایل به سرمایه‌گذاری در شرکت‌هایی دارند که خود از نظر اجتماعی مسئول بدانند؛ بنابراین ممکن است محدودیت در تأمین مالی بر تصمیم‌گیری مدیران این شرکت‌ها در خصوص مشارکت در فعالیت‌های اجتماعی معمولاً تأثیر کمتری داشته باشد. چرا که عدم ایفای مسئولیت آنان در فعالیت‌های اجتماعی ممکن است نگرشی منفی در بین ذینفعان ایجاد کند که این احتمالاً برای ارزش شرکت مناسب نباشد.

تحقیق حاضر، بخشی از مهمترین مسائل مدیریت تجاری امروزه را مورد هدف قرار داده است: محدودیت‌های مالی، مسئولیت اجتماعی شرکت، بيش‌اعتمادى مدیرعامل و عملکرد شرکت. از این نظر، این تحقیق، بر پایه نظریه سهامداران پیرامون مسئولیت اجتماعی، می‌تواند به کاهش تضاد منافع بین سهامداران و ذینفعان به ویژه در زمان عملکرد پایین مالی، کمک نماید. به طور خاص، نگاه به مسئله بيش‌اعتمادى و مسئولیت اجتماعی، با توجه به گسترش نقش مسئولیت اجتماعی در میان اجتماع امروز، بیش از پیش، ضرورت می‌یابد. اگرچه محدودیت مالی به طور مستقل، ممکن است بصورت مستقیم بر بيش‌اعتمادى مدیران مؤثر نباشد، اما هنگامی که وضعیت عملکرد شرکت رو به ضعف می‌گذارد، احتمال تأثیر بيش‌اعتمادى بر مسئولیت اجتماعی بیشتر است. بطور کلی، اهمیت رو به رشد مسئولیت اجتماعی با توجه به گسترش شبکه‌های اجتماعی و تأثیر این مسئله بر نظر سرمایه‌گذاران در شرکت‌ها و همچنین اهمیت بيش‌اعتمادى مدیران و تأثیر آن بر گسترش مسئولیت اجتماعی، محقق بر آن شد تا پژوهش حاضر را در دستور کار قرار دهد. تا آنجا که می‌دانیم، هیچ تحقیق قبلی روابط بین بيش‌اعتمادى مدیریتی، فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی، عملکرد مالی و محدودیت‌های مالی را بررسی نکرده است. مدیران بيش‌اعتماد، ترجیح می‌دهند فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی را با توجه به ویژگی‌های خود بیشتر یا کمتر کنند. پژوهش حاضر را می‌توان جز پژوهش‌های پیش رو در زبان فارسی پیرامون مسئولیت اجتماعی، محدودیت‌های مالی و عملکرد شرکت دانست. عملکرد طولانی مدت یک شرکت به فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی و همچنین وضعیت مالی آن بستگی دارد. به طور کلی، اگر یک بنگاه اقتصادی از نظر اقتصادی محدودیتی نداشته باشد، فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی کمتری که توسط یک مدیرعامل با اعتماد به نفس بالا آغاز می‌شود منجر به عملکرد بلندمدت منفی می‌شود. با این حال، اگر یک شرکت محدود باشد، انتخاب فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی کمتر، سیاست بهتری خواهد بود. بنابراین پژوهش حاضر قصد دارد تا به این سؤال پاسخ دهد که چه رابطه‌ای بین بيش‌اعتمادى مدیریت، مسئولیت‌پذیرى اجتماعى، عملکرد شرکت و محدودیت‌های مالی وجود دارد؟

۲- مبانی نظری و پیشینه پژوهش

۱-۲- مبانی نظری

مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها در دهه اخیر به پارادایم غالب تبدیل شده است و شرکت‌های بزرگ و معتبر جهانی انجام فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی را جزئی از استراتژی شرکتی خود می‌دانند. مسئولیت اجتماعی مجموعه وظایف و تعهداتی است که سازمان بایستی در جهت حفظ و مراقبت و کمک به جامعه‌ای که در آن فعالیت می‌کند، انجام دهد. به عبارت دیگر، مفهومی که به موجب آن شرکت‌ها در عملیات و فعالیت‌های خود و در تعامل با تمام ذینفعان، به صورت داوطلبانه در مسائل اجتماعی و زیست‌محیطی مشارکت می‌نمایند (اله کرم صالحی و همکاران، ۱۴۰۰: ۲۸۸). بر اساس تئوری ذینفعان، مسئولیت‌پذیری اجتماعی یک ابزار سازمانی است که باعث استفاده اثربخش از منابع سازمان شده و در نتیجه اثر مثبتی روی عملکرد مالی شرکت دارد (مشایخ و همکاران، ۱۴۰۰: ۴۲). تلاش برای جلب رضایت ذینفعان، شرکت‌ها را به سمت مشارکت بیشتر در فعالیت‌های مسئولیت‌های اجتماعی سوق می‌دهد. شرکت‌هایی که وظایف اجتماعی خود را انجام می‌دهند، منافع بسیاری بدست می‌آورند که آن‌ها را نمی‌توان در قالب مبالغ کمی ارائه کرد. از جمله می‌توان به استخدام و ابقای بهتر کارکنان، بهبود تصمیم‌گیری‌های درون سازمانی و صرفه‌جویی هزینه‌ها، بهبود وجهه شرکت و روابط آن با سهامداران و بهبود بازده مالی اشاره کرد. طرفداران افشای اطلاعات مسئولیت‌های اجتماعی، معتقدند که شرکت‌ها برای افزایش ثروت سهامداران، این اطلاعات را افشا می‌کنند. در واقع مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌ها موضوع بحث برانگیز در بین محققان در طول دهه‌های اخیر بوده است. از یک سو گروهی قرار دارند که معتقدند که کسب سود و افزایش ارزش سهام مهمترین هدف کسب و کار است و بهبود وضع رفاه اجتماعی به طور کلی وظیفه عوامل مذهبی، اجتماعی و حکومتی است (رضایی و رمضان نیا، ۱۳۹۶). در سمت دیگر، گروهی معتقدند که کسب و کار دارای دین اجتماعی، مدنی یا اخلاقی برای انجام فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی به منظور بهبود رفاه اجتماعی است. طرفداران این دیدگاه منکر اهمیت سود برای کسب و کار نیستند؛ با این وجود آنها معتقدند که شرکت‌ها باید مشارکت اجتماعی وسیعی در ایجاد رفاه عمومی از طریق تأثیرگذاری روی برنامه‌های اجتماعی داشته باشند (میشلون، پیلوناتو و ریکری^۱، ۲۰۱۵). همچنین مفهوم بیش‌اطمینانی مدیران به سویه‌های شناختی مدیران اشاره می‌کند. سوگیری هر نوع خطایی است که می‌تواند در نتیجه تجزیه و تحلیل یک تصمیم رخ دهد و ناشی از ضعف در استدلال، اطلاعات و سواد مالی است (کریمی و همکاران، ۱۴۰۰: ۲۷). علت وجودی بیش‌اطمینانی مدیران از عملکرد خود، آرامشی است که افراد از آن به دست می‌آورند. بیش‌اطمینانی با نسبت دادن موفقیت‌ها به خود، به مرور زمان افزایش می‌یابد. در واقع بیش‌اطمینانی مدیران، اعتقادی بی‌اساس درباره توانایی‌های شناختی، قضاوت‌ها و استدلال شهودی وی است (فغانی ماکرانی و همکاران، ۱۴۰۰: ۳۸۴). مطالعات در این زمینه حاکی از آن است که مدیران همواره

¹ Michelin, Pilonato & Ricceri

به صورت كاملاً عقلايى رفتار نكرده و تحت بيش‌اعتمادى و خوش‌بينى‌هاى مفرط ممكن است تصميمات غيرعقلابى اتخاذ كنند كه تأثير مهمى بر فعاليت‌هاى مالى شركت بگذارد (مشايخ و همكاران، ۱۴۰۱: ۳). بر اساس برخى مطالعات مديران عامل با اعتماد به نفس بالا، تأثير مسئوليت اجتماعى را با دقت كمترى نسبت به مديرعامل منطقي، ارزيايى مى‌كنند. چرا كه مديران عامل با اعتماد به نفس بالا احتمالاً فعاليت‌هاى مسئوليت اجتماعى را از توانايى مديرى خود كم اهميت‌تر مى‌دانند، بنابراین تمايل دارند فعاليت‌هاى مسئوليت اجتماعى را كاهش دهند. همچنين، مديران عامل با اعتماد به نفس بالا، ممكن است به دليل انتظارات خوشبينانه از عملکرد آينده خود، فعاليت‌هاى مسئوليت اجتماعى را ناديدده بگيرند (پارك و همكاران، ۲۰۲۰). آنها معتقدند كه مى‌توانند ثروت سهامداران را از طريق انتخاب نكردن فعاليت‌هاى مسئوليت اجتماعى بهبود بخشند (پارك و همكاران، ۲۰۲۰). از طرفى سرمايه‌گذارى در فعاليت‌هاى مسئوليت اجتماعى همانند بيمه‌نامه و كاهنده ريسك عمل مى‌كند. سرمايه‌گذاران علاقه بيشترى براى سرمايه‌گذارى در شركت‌هاى دارند كه ريسك مرتبط با آسيب محيط‌زيست و اثرات منفي روى رفاه اجتماعى را به حداقل برسانند. ما در اين مورد بحث مى‌كنيم كه مديران بيش‌اطمينان به درستي اين ريسك‌ها را تشخيص نمى‌دهند و كمتر در فعاليت‌هاى مسئوليت اجتماعى سرمايه‌گذارى مى‌كنند (اليور، ۲۰۱۶). از طرفى برخى محققين معتقدند كه بيش‌اعتمادى مديرعامل مى‌تواند اثر مسئوليت اجتماعى را تقويت كند. در واقع مديران با بيش‌اطمينانى بالا، احتمالاً از آنجا كه به توانايى‌ها و دانش خود اعتقاد بيشترى دارند، با نگرانى كمترى به افشاى اطلاعات به صورت داوطلبانه مبادرت مى‌ورزند و آمادگى پاسخگويى بيشترى براى عمليات خود دارند. همچنين مى‌توان ادعا كرد كه اين مديران با يك بينش مثبت، اعتقاد بيشترى به ايجاد ارزش و افزايش رضايت جامعه دارند.

اخيراً، بسيارى از مطالعات در رابطه با مسئوليت اجتماعى، رابطه بين مسئوليت اجتماعى و عملکرد مالى را پوشش داده‌اند. بخشى از اين از مطالعات تجربى، نشان داده‌اند كه تعهد شركت نسبت به فعاليت‌هاى مسئوليت اجتماعى اثر مثبتى روى عملکرد مالى شركت در بلندمدت و ارزش شركت دارد؛ چرا كه اين فعاليت‌ها شهرت شركت را ارتقا مى‌بخشند، به سودآورى بيشتر منجر مى‌شوند و بهره‌ورى كاركنان را بهبود مى‌بخشند (پارك و همكاران، ۲۰۲۰). شركت‌هاى كه افشا مسئوليت اجتماعى بالاترى دارند، نسبت به سايرين، تأكيد بيشترى بر اثرات بلندمدت تصميمات خود دارند (فاطمه صراف و همكاران، ۱۴۰۱: ۱۸۶). از طرف ديگر، رابطه بين مسئوليت اجتماعى و عملکرد مالى مى‌تواند منفي باشد، زيرا هزينه‌هاى مسئوليت اجتماعى باعث ايجاد هزينه‌هاى اضافى براى شركت‌ها مى‌شود و وجوه را از سرمايه‌گذارى‌هاى بالقوه سودآورتر منحرف مى‌كند. فعاليت‌هاى مسئوليت اجتماعى متنوع و گوناگون هستند و عمدتاً نيازمند منابع مالى گسترده مى‌باشند (پارك و همكاران، ۲۰۲۰). بنابراین مشاركت شركت‌ها در فعاليت‌هاى اجتماعى و زيست‌محيطى بايد منوط به وجود نقدبنگى و منابع مالى كافى در اين خصوص باشد (حبيبى، ۱۳۹۸). وضعيت مالى يا محدوديت مالى عامل مهمى است كه بر تصميمات سرمايه‌گذارى شركت تأثير مى‌گذارد (كيقبادى و همكاران، ۱۴۰۰: ۱۹۰). محدوديت مالى بر اين اساس كمپل (۲۰۱۱) معتقد است كه شركت‌هاى با محدوديت مالى با احتمال كمترى

در فعالیتهای مسئولیت اجتماعی مشارکت می‌کنند (اسمعیل پور، ۱۳۹۷). محققان محدودیت‌های مالی را شرایطی غیرعادی می‌دانند که ریسک بسیاری را به شرکت وارد می‌کند و اگر آثار زیان‌بار آن به درستی مدیریت نشود، ممکن است موجب آسیب به تمام شرکت و یا انحلال شرکت شود. با این حال برخی از سرمایه‌گذاران تمایل زیادی به شرکت‌هایی دارند که در فعالیتهای مسئولیت اجتماعی مشارکت می‌کنند؛ لذا ممکن است وجود محدودیت در منابع مالی بر تصمیم‌گیری مدیران این شرکت‌ها در خصوص مشارکت در فعالیتهای اجتماعی معمولاً کمتر تأثیر داشته باشد (حبیبی، ۱۳۹۸). همچنین بنگاه‌های تجاری از طریق کاهش مضرات خود بر جامعه می‌توانند بازده‌های بلندمدت شرکت را حداکثر نمایند (جهانشاهی، ۱۳۹۷).

۲-۲- پیشینه تجربی پژوهش

پارک و همکاران (۲۰۲۰)، پژوهشی در زمینه بیش‌اعتمادی مدیریتی، فعالیتهای مسئولیت اجتماعی شرکت و محدودیت‌های مالی انجام دادند. نمونه این تحقیق شامل ۱۹، ۳۶۷ شرکت آمریکایی از سال ۱۹۹۴ تا ۲۰۱۶ بود. نتایج حاکی از آن بود که بیش‌اعتمادی مدیرعامل با فعالیتهای مسئولیت اجتماعی شرکت رابطه منفی دارد. از آنجا که مدیران عامل بیش‌اعتماد احتمالاً فعالیتهای مسئولیت اجتماعی را از توانایی خودشان کمتر اهمیت می‌دهند، به نظر می‌رسد فعالیتهای مسئولیت اجتماعی را کاهش می‌دهند. همچنین، فعالیتهای مسئولیت اجتماعی که توسط مدیران عامل بیش‌اعتماد آغاز شده بودند، با عملکرد بلندمدت شرکت‌ها ارتباط منفی داشتند. با این حال، فعالیتهای مسئولیت اجتماعی منجر به عملکرد بلندمدت مثبت در شرکت‌هایی که از نظر مالی محدود بودند، گردید.

زربی و بوفاته (۲۰۲۰)، پژوهشی در زمینه بیش‌اعتمادی مدیرعامل و فعالیتهای مسئولیت اجتماعی با هدف روشن ساختن تأثیر بیش‌اعتمادی مدیریتی بر مسئولیت اجتماعی شرکت شامل سه عامل ESG (محیط، اجتماعی و حاکمیت) پرداختند. با استفاده از معیار بیش سرمایه‌گذاری، مؤلفه بیش‌اعتمادی را اندازه‌گیری کردند. در این تحقیق از نمونه‌ای از ۶۸ شرکت بزرگ فرانسوی در بازه زمانی ۲۰۰۶-۲۰۱۶ استفاده گردید. نتایج نشان می‌دهد که فعالیتهای مسئولیت اجتماعی به بیش‌اعتمادی مدیریتی به صورت مثبت واکنش نشان می‌دهد.

سانگ تای فام و تای تران (۲۰۲۰)، پژوهشی در زمینه افشای مسئولیت اجتماعی و عملکرد شرکت: نقش واسطه‌ای شهرت شرکت و تعدیل‌کننده صداقت و درستی مدیرعامل شرکت انجام دادند. با تجزیه و تحلیل مجموعه داده‌های ۳۵۸۸ از مشاهدات سالانه ۸۳۳ شرکت در ۳۱ کشور از ۲۰۰۵ تا ۲۰۱۱، نتایج تأثیر مثبت افشای مسئولیت اجتماعی بر شهرت شرکت را نشان می‌دهد، که به نوبه خود به عملکرد مالی یک شرکت کمک می‌کند. این مقاله، دریافت که صداقت و درستی مدیرعامل تأثیر مثبت افشای مسئولیت اجتماعی بر شهرت شرکت را به طور قابل توجهی تقویت می‌کند. یافته‌ها در سه معیار عملکرد مالی یک شرکت (Q توبین، ROA و ROE) و سه معیار برای صداقت و درستی مدیرعامل سازگار است.

حاجی هاشمی (۱۳۹۹)، به بررسی تأثیر بیش‌اطمینانی مدیران بر میزان افشای اطلاعات به صورت داوطلبانه و مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداخت. در این تحقیق، تعداد ۶۲۱ شرکت بورسی در دوره زمانی ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۵ مورد مطالعه قرار گرفت. نتایج حاکی از آن بود که اطمینان بیش از حد مدیران تأثیر مثبت و معناداری بر میزان افشای اطلاعات به صورت داوطلبانه و مسئولیت‌پذیری اجتماعی دارد.

حبیب نژاد (۱۳۹۹)، به بررسی اثر تعدیل‌کنندگی قدرت مدیرعامل و ساختار مالکیت بر رابطه‌ی بین مسئولیت اجتماعی و عملکرد شرکت‌های بورسی پرداخت. اطلاعات نمونه شامل ۱۱۰ شرکت بورسی طی سال‌های ۱۳۹۳-۱۳۹۷ جمع‌آوری گردید. نتایج حاکی از این می‌باشد که بین مسئولیت اجتماعی و عملکرد شرکت (بر اساس شاخص‌های بازده حقوق صاحبان سهام و بازده دارایی‌ها) رابطه وجود دارد. همچنین، قدرت مدیرعامل بر رابطه‌ی بین مسئولیت اجتماعی و بازده حقوق صاحبان سهام و همچنین بازده دارایی‌ها تأثیر دارد. با این وجود تمرکز مالکیت بر رابطه‌ی بین مسئولیت اجتماعی و بازده حقوق صاحبان سهام و بازده دارایی‌ها تأثیر ندارد و در نهایت مالکیت مدیریتی در رابطه بین مسئولیت اجتماعی و بازده دارایی‌ها و بازده حقوق صاحبان سهام تأثیر ندارد.

ابراهیمی و اسکندر (۱۳۹۸)، به بررسی رابطه تأثیر اطمینان بیش از حد مدیریت بر ریسک‌پذیری و عملکرد شرکت پرداختند. بیش‌اطمینانی مدیریت می‌تواند بر تصمیمات و خط‌مشی‌های شرکت اثرگذار باشد. در این پژوهش اطمینان بیش از حد مدیران بر اساس دو معیار مبتنی بر سرمایه‌گذاری اندازه‌گیری شده است. متغیرهای وابسته شامل ریسک‌پذیری (انحراف معیار بازده سهام و انحراف معیار جریان وجوه نقد عملیاتی) و عملکرد شرکت (بازده دارایی‌ها، بازده حقوق صاحبان سهام و نسبت کیوتوبین) می‌باشد. نمونه این تحقیق شامل ۱۵۰ شرکت بورسی طی سال‌های ۱۳۹۰-۱۳۹۴ است. نتایج نشان می‌دهد اطمینان بیش از حد مدیران بر ریسک‌پذیری و عملکرد شرکت تأثیر معناداری ندارد.

اکبری و همکاران (۱۳۹۵)، پژوهشی با عنوان تأثیر بیش‌اعتمادی مدیر بر مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت انجام دادند. برای گردآوری داده‌های موردنیاز برای آزمون فرضیه‌ها از روش اسنادکاوی استفاده گردید. در فرضیه اول رابطه بین بیش‌اعتمادی مدیران و مسئولیت اجتماعی شرکت مورد بررسی قرار گرفت. نتایج پژوهش حاکی از آن بود که بیش‌اعتمادی مدیران بر روی مسئولیت اجتماعی شرکت تأثیر معناداری دارد. در فرضیه اصلی دوم نیز شدت بیش‌اعتمادی مدیریت بر روی دو بعد فنی و نهادی مسئولیت اجتماعی شرکت مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت و پس از آزمون فرضیات فرعی اول و دوم و تأیید تأثیر معنی‌دار متغیر مستقل بر روی این دو بعد، نتایج حاصل از این فرضیه حاکی از آن بود که تأثیر بیش‌اعتمادی مدیران بر روی بعد فنی و بعد نهادی تفاوت چندانی باهم ندارند.

نهندی (۱۳۹۲)، به بررسی ارتباط بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی و عملکرد شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداخت. ارزش افزوده اقتصادی، ارزش افزوده بازار، ارزش شرکت (شاخص Q-Tobin

(محدودیت مالی (شاخص KZ)، نرخ بازده حقوق صاحبان سهام و نرخ بازده دارائی‌ها به عنوان شاخص‌های عملکرد در نظر گرفته شدند. نمونه شامل ۷۹ شرکت طی سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۳۸۹ بوده است. متغیر مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌ها از طریق پرسشنامه امتیازبندی گردید. نتایج روش تجزیه و تحلیل رگرسیون چندمتغیره نشان می‌دهد که پس از کنترل اندازه شرکت، اهرم مالی و ریسک سیستماتیک، بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی و عملکرد شرکت‌ها ارتباط مثبت و معنی‌داری وجود دارد.

۳- فرضیه‌های پژوهش

- (۱) بین بیش‌اعتمادی مدیریت و مسئولیت‌پذیری اجتماعی، رابطه معنادار وجود دارد.
- (۲) بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی و عملکرد شرکت با نقش تعدیل‌کنندگی بیش‌اعتمادی مدیریت، رابطه معنادار وجود دارد.
- (۳) بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی و عملکرد شرکت با نقش تعدیل‌کنندگی محدودیت‌های مالی، رابطه معنادار وجود دارد.

۴- جامعه و نمونه آماری

جامعه آماری این پژوهش شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار (تعداد ۵۲۲ شرکت) برای یک دوره زمانی ۸ ساله از سال ۱۳۹۲ تا پایان سال ۱۳۹۹ می‌باشد. در این تحقیق برای تعدیل نمودن جامعه آماری از روش حذف سیستماتیک استفاده می‌شود و نمونه آماری شامل کلیه شرکت‌های جامعه آماری است که حائز شرایط زیر باشند:

- جز بانک‌ها و مؤسسات مالی (شرکت‌های سرمایه‌گذاری، واسطه‌گری‌های مالی، شرکت‌های لیزینگ) نباشند. در بانک‌ها و مؤسسات مذکور، دستکاری سود از طریق اقلام تعهدی اختیاری کم‌تر صورت می‌گیرد و بیشتر از طریق فروش سرمایه‌گذاری‌ها و سایر روش‌های موجود صورت می‌گیرد.
- در دوره مورد نظر، بیش از ۳ ماه توقف نماد نداشته باشند. برای داده‌های ماهانه، توقف نماد می‌تواند منجر به از دست رفتن بخشی از داده‌ها (مانند بازده سهام) گردد که ممکن است در فرآیند تحلیل خللی ایجاد نماید.
- سال مالی منتهی به ۲۹ اسفند هر سال باشد. شرکت‌هایی که دارای پایان سال مالی به غیر از ۲۹ اسفند باشند، یکنواختی سال مالی را مخدوش می‌کنند، بنابراین از نمونه حذف می‌شوند.
- به دلیل لزوم محاسبه متغیرهای تحقیق و انجام آزمون فرضیه‌ها در مورد هر شرکت، اطلاعات مورد نیاز در ارتباط با شرکت‌ها، در دسترس باشد (برای محاسبه برخی متغیرها دسترسی به داده‌های سال ۹۱ شرکت‌های عضو نمونه نیاز می‌باشد).

جدول ۱- حذف سيستماتيك و انتخاب نمونه آمارى به روش حذف سيستماتيك

۵۲۲	جامعه آمارى (شرکت هاى پذيرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران)	
	۳۱	وقفه معاملاتی بیش از سه ماه
	۵۳	نداشتن سال مالی منتهی به اسفند ماه
	۵۲	هلدینگ و واسطه‌های مالی
	۶۳	پذیرش و درج در بورس از سال ۹۱ به بعد
	۱۸۵	شرکت‌های غیرفعال
۱۳۸		نمونه نهایی

منبع: www.TSETMC.com

۵- ابزارها و روش‌های گردآوری و تجزیه و تحلیل داده‌ها

در این تحقیق برای جمع‌آوری داده‌ها مربوط به ادبیات تحقیق و فرضیه‌ها از روش کتابخانه‌ای استفاده شده است. داده‌های کمی مورد نیاز این تحقیق از طریق مطالعه صورت‌های مالی حسابرسی شده شرکت‌های نمونه، یادداشت‌های توضیحی، گزارشات هیات‌مدیره به مجمع عمومی سالانه و سایر بانک‌های اطلاعاتی موجود در این زمینه از جمله نرم‌افزار ره‌آورد نوین و سایت اینترنتی بورس اوراق بهادار و سایت codal.ir استخراج شده است. درمورد متغیر مسؤليت اجتماعى، پس از اندازه‌گیری شاخص‌های مسؤليت اجتماعى برای تعیین امتیاز ایفای مسؤليت اجتماعى شرکت‌های عضو نمونه از روش تحلیل پوششی داده‌ها استفاده شده است. داده‌های جمع‌آوری شده از طریق نرم‌افزار اکسل طبقه‌بندی شده و تجزیه و تحلیل نهایی نیز از طریق نرم‌افزار Eviews9.0 انجام شده است.

۶- روش پژوهش

روش پژوهش حاضر توصیفی-همبستگی می‌باشد چون قصد دارد رابطه بين متغیرها را با جمع‌آوری داده‌های مربوط توصیف نماید.

۶-۱- مدل‌های پژوهش

مدل پژوهش برای آزمون فرضیه اول به پیروی از تحقیق پارک و همکاران (۲۰۲۰)؛ به شرح ذیل است:

$$CSR = \alpha_0 + \beta_1 OC_{it} + \beta_2 SIZE_{it} + \beta_3 LEV_{it} + \beta_4 CF_{it} + \beta_5 INV_{it} + \beta_6 MTB_{it} + \beta_7 DC_{it} + \varepsilon_{it}$$

برای فرضیه اول، انتظار می‌رود، $\beta_1 \neq 0$ باشد.

مدل پژوهش برای آزمون فرضیه دوم و سوم، به پیروی از تحقیق پارک و همکاران (۲۰۲۰)؛ به شرح ذیل است:

$$AAR_{it} = \alpha_0 + \beta_1 CSR_{it} + \beta_2 CSR_{it} \times OC_{it} + \beta_3 OC_{it} + \beta_4 CSR \times DC_{it} + \beta_5 DC_{it} + \beta_6 SIZE_{it} + \beta_7 LEV_{it} + \beta_8 CF_{it} + \beta_9 INV_{it} + \beta_{10} MTB_{it} + \varepsilon_{it}$$

برای فرضیه دوم، انتظار می‌رود، $\beta_2 \neq 0$ باشد.

برای فرضیه سوم، انتظار می‌رود، $\beta_4 \neq 0$ باشد.

۲-۶- متغیرهای تحقیق و نحوه اندازه‌گیری آنها

• CSR (مسئولیت اجتماعی)

برای اندازه‌گیری سطح مسئولیت اجتماعی با بهره‌گیری از الگوی مسئولیت اجتماعی کارول (۱۹۷۹)، شاخص‌هایی برای ابعاد اقتصادی، قانونی، اخلاقی و انسان دوستانه انتخاب گردید (رضایی و محمدپور، ۱۳۹۶). بر همین اساس، مسئولیت اجتماعی با کمک مسئولیت اقتصادی، مسئولیت قانونی، مسئولیت اخلاقی و مسئولیت انسان‌دوستانه و با روش تحلیل پوششی داده‌ها سنجیده خواهد شد. در این پژوهش از نرم‌افزار طراحی شده توسط شرکت بهین کارا پژوه ۲ برای محاسبه خروجی‌های تکنیک مذکور استفاده شد. متغیر مسئولیت اجتماعی شرکت تشکیل شده از ۶ متغیر مسئولیت انسان دوستانه (I1)، مسئولیت اخلاقی (I2)، مسئولیت قانونی (I3)، مسئولیت اقتصادی (O1) و مسئولیت اقتصادی (O2) و مسئولیت اقتصادی (O3) که به ترتیب نرم‌افزار وارد شدند. در نهایت براساس ورودی‌ها و خروجی‌ها، یک واحد کارایی محاسبه می‌شود که بعنوان میزان (امتیاز) ایفای مسئولیت اجتماعی در پژوهش مورد استفاده قرار می‌گیرد. عدد کارایی معیاری از ارزیابی عملکرد (تصمیم‌گیری) یک واحد اقتصادی می‌باشد. عدد کارایی یک واحد عددی بین صفر و یک را اختیار می‌کند. برای سنجش شاخص‌های مسئولیت اجتماعی از برخی از شاخص‌های استفاده شده در مقاله رمضان نیا و رضایی (۱۳۹۶) به شرح ذیل استفاده شده است:

مسئولیت انسان‌دوستانه (I1): آنچه سازمان مایل است انجام دهد (کارول، ۱۹۷۹). برای سنجش این بعد از تعداد کارکنان استفاده می‌شود. بدین ترتیب که اجتماع از هر شرکتی انتظار دارد که کارکنان خود را در هر سال افزایش دهد یا حداقل تعدادشان را نسبت به سال قبل ثابت نگه دارد. در واقع این مسئله از دیدگاه کارآفرینی، ارزش محسوب می‌شود. تعدیل کارکنان به معنای امتیاز پایین‌تر در مسئولیت اجتماعی در نظر گرفته می‌شود. بر این اساس، این متغیر با استفاده از تعداد کارکنان، سنجیده می‌شود. این متغیر بعنوان ورودی در مدل تحلیل پوششی داده، در نظر گرفته می‌شود.

¹ Carroll

² Behin-Cara-Pajoh

مسئولیت اخلاقی (I2): مسئولیتی است که شرکت در قبال سهامداران آن باید رعایت نماید. در واقع آنچه سازمان بهتر است انجام دهد (کارول، ۱۹۷۹). این بعد توسط مدیریت و دستکاری سود سنجیده می‌شود. این مسئولیت در این پژوهش به معنای عدم دستکاری سود و به معنای دیگر، عدم مدیریت سود در نظر گرفته شده است و با تعریف مسئولیت اخلاقی همگام است. در واقع برای شرکت‌هایی که دارای اقلام تعهدی بالاتر و مساوی صفر هستند، در این متغیر صفر (امتیاز کمتر) و برای اقلام تعهدی منفی، یک (امتیاز بیشتر) در نظر گرفته شده است. این متغیر بعنوان ورودی در مدل تحلیل پوششی داده، در نظر گرفته می‌شود. برای محاسبه مدیریت سود، از باقی مانده فرمول تعدیل شده جونز استفاده می‌شود:

$$TAC_t = \alpha_0 + \beta_1(\Delta REV_t - \Delta REC_t) + PPE_t + \varepsilon_{it}$$

در معادله بالا:

TAC: اقلام تعهدی تقسیم بر جمع دارایی‌های اول دوره

اقلام تعهدی از تفاوت سود عملیاتی و جریان نقد ناشی از فعالیت‌های عملیاتی محاسبه می‌شود (بهارمقدم و قائدی ها، ۱۳۹۴)

ΔREV : تغییرات درآمد تقسیم بر جمع دارایی‌های اول دوره

ΔREC : تغییر در حساب‌های دریافتی تقسیم بر جمع دارایی‌های اول دوره

PPE: اموال، ماشین آلات و تجهیزات

ε_{it} : مدیریت سود

مسئولیت قانونی (I3): در درجه اهمیت کمتری نسبت به بعد قبلی قرار دارد. این مسئولیت بیانگر این است که هر کسب و کار لازم است از قوانین و مقررات تعیین شده برای صلاح کل جامعه پیروی کند (کارول، ۱۹۷۹). برای سنجش این بعد از نرخ مؤثر مالیاتی استفاده می‌شود که با تعریف کارول همسو است. در واقع پرداخت مالیات، به معنای رعایت قانون و حقوق اجتماعی، تلقی می‌شود. نحوه اندازه‌گیری این بعد در ادامه ذکر شده است.

$$I_{3.1} = \frac{T}{C}$$

T: هزینه مالیات

C: سود قبل از کسر مالیات (نهندی و همکاران، ۱۳۹۶)

مسئولیت اقتصادی (O1): یکی از ابعاد مسئولیت اقتصادی شرکت در قبال سهامداران، افزایش ارزش شرکت می‌باشد و ارزش نیز به کمک شاخص کیوتوبین سنجیده می‌شود. این متغیر بعنوان خروجی در مدل تحلیل پوششی داده، در نظر گرفته می‌شود.

نسبت کیو توبین :

$$Q = \frac{MVE+TD}{TA}$$

MVE: ارزش بازار حقوق صاحبان سهام

TD: کل بدهی‌های شرکت

TA: کل دارایی‌های شرکت

مسئولیت اقتصادی (O₂): یکی از ابعاد مسئولیت اقتصادی شرکت در قبال سهامداران، افزایش رشد مالی شرکت می‌باشد و رشد مالی نیز به کمک شاخص رشد فروش سنجیده می‌شود. این متغیر بعنوان خروجی در مدل تحلیل پوششی داده، در نظر گرفته می‌شود.

نرخ رشد فروش :

$$\text{growth} = \frac{S_{it} - S_{it-1}}{S_{it-1}}$$

S: عبارتست از فروش

مسئولیت اقتصادی (O₃): یکی از ابعاد مسئولیت اقتصادی شرکت در قبال سهامداران، مسئولیت اقتصادی شرکت در قبال سهامداران بازدهی سهام بالاتر شرکت می‌باشد.

بازدهی سالانه سهام:

$$R = \frac{[(1+a)P_1 - P_0 + DPS]}{P_0} \times 100$$

P₁: قیمت سهام شرکت در پایان دوره (از اطلاعات تابلویی بورس اوراق بهادار)

P₀: قیمت سهام شرکت در ابتدای دوره

α: درصد کل افزایش سرمایه (صورت سود و زیان شرکت‌ها)

DPS: سود تقسیمی هر سهم (صورتجلسه مجمع عمومی)

• AAR_{it} (عملکرد شرکت):

برای اندازه‌گیری عملکرد شرکت، از بازده دارایی‌ها استفاده می‌شود (اورادی و همکاران، ۱۳۹۴).

بازده دارایی‌ها بصورت زیر محاسبه می‌شود:

$$ROA = \frac{\text{سود قبل از کسر مالیات}}{\text{مجموع دارایی‌ها}}$$

- OC (بیش‌اعتمادی مدیران): بیش‌اعتمادی مدیران، با استفاده از معیار پیشنهادی بن دیوید^۱ و همکاران (۲۰۱۰) و مالمندیر و تیت^۲ (۲۰۰۵) محاسبه شده است. این معیار، یک متغیر دامی (مجازی) می‌باشد. اگر نسبت مخارج سرمایه‌ای شرکت i در سال مالی t بیشتر از میانه مخارج سرمایه‌ای همان دوره شرکت‌های صنعت مربوطه عضو نمونه باشد، این موضوع نشان‌دهنده بیش‌اطمینانی مدیریت بوده و OC عدد یک را اختیار می‌نماید و در غیر این صورت OC عدد صفر را اختیار می‌نماید. نسبت مخارج سرمایه‌ای شرکت در سال t بر اساس رابطه زیر از تقسیم مخارج سرمایه‌ای به کل دارایی‌های شرکت i در پایان سال $t-1$ محاسبه می‌شود.

$$OC = \frac{CE_t}{TA_{t-1}}$$

مخارج سرمایه‌ای شامل مخارجی است که صرف خرید یا بهبود و ارتقای دارایی‌های مولد مانند: ماشین‌آلات، ساختمان‌های تجاری و تولیدی، وسایل نقلیه و... در سال t شود و بر اساس مطالعه لولن بدریناس^۳ (۱۹۹۷)، (CE_t) از تفاوت خالص ارزش دفتری دارایی‌های ثابت در ابتدا و پایان دوره مالی به علاوه هزینه استهلاک محاسبه می‌گردد (حاجی ابراهیمی، ۱۳۹۶).

متغیرهای تعدیلی

DC (محدودیت مالی): اگر جریان خالص ورود (خروج) و جوه نقد فعالیت‌های عملیاتی، نسبت به سال گذشته کاهش داشته باشد، عدد یک و در غیر این صورت، عدد صفر را اختیار می‌نماید (پارک و همکاران، ۲۰۲۰).
OC (بیش‌اعتمادی مدیران): این متغیر قبلاً تعریف شده است.

متغیرهای کنترلی

SIZE (اندازه شرکت): لگاریتم طبیعی مجموع دارایی‌ها (پارک و همکاران، ۲۰۲۰).
LEV (اهرم مالی): نسبت مجموع بدهی‌ها به مجموع دارایی‌ها (پارک و همکاران، ۲۰۲۰).
CF (جریان نقد): سود عملیاتی بعلاوه هزینه استهلاک (پارک و همکاران، ۲۰۲۰).
INV: نسبت مخارج سرمایه‌ای به مجموع دارایی‌ها (پارک و همکاران، ۲۰۲۰).
MTB: نسبت ارزش بازار حقوق صاحبان سهام به ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام (پارک و همکاران، ۲۰۲۰).

¹ Ben-David

² Malmendier & Tate

³ Lewellen & Badrinath

۷- یافته‌های پژوهش

۷-۱- آمار توصیفی متغیرهای تحقیق

خلاصه وضعیت آمار توصیفی مربوط به متغیرهای مدل در جدول ۲ ارائه شده است.

جدول ۲- آمار توصیفی متغیرهای تحقیق

متغیر	نماد	میانگین	میانه	بیشینه	کمینه	انحراف معیار
مسئولیت‌پذیری اجتماعی	CSR	۰/۷۳۸۸۸۰	۰/۷۳۰۲۹۹	۱/۰۰۰۰۰۰	۰/۲۱۶۱۳۴	۰/۱۸۶۱۴۱
عملکرد شرکت	ROA	۱/۱۸۶۴۴۱	۰/۰۷۲۲۱۷	۱۸۲/۹۴۵۰	-۴۰/۷۲۰۱	۹/۷۳۰۲۲۹
بیش‌اعتمادی مدیریت	OC	۰/۵۰۰۰۰۰	۰/۵۰۰۰۰۰	۱/۰۰۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰۰۰	۰/۵۰۰۲۲۷
محدودیت مالی	DC	۰/۳۴۷۸۲۶	۰/۰۰۰۰۰۰	۱/۰۰۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰۰۰	۰/۴۷۶۴۹۶
اندازه شرکت	SIZE	۱۴/۵۴۶۵۰	۱۴/۲۷۶۳۲	۲۰/۱۸۳۳۹	۱۱/۰۳۵۲۸	۱/۵۶۹۸۲۵
اهرم مالی	LEV	۰/۵۶۷۰۵۱	۰/۵۶۶۹۱۴	۱/۲۷۳۹۴۰	۰/۰۳۶۹۵۵	۰/۱۹۱۷۰۱
نسبت سود عملیاتی	CF	۰/۲۶۲۹۵۷	۰/۱۶۲۵۵۴	۱۰/۸۳۶۱۵	-۰/۳۲۱۷۲	۰/۵۹۹۷۱۹
نسبت مخارج سرمایه‌ای	INV	۰/۸۵۹۳۲۵	۰/۸۳۵۳۱۸	۱۱/۳۶۸۵۵	۰/۰۸۱۳۸۸	۰/۶۰۷۲۲۲
نسبت ارزش بازار به دفتری	MTB	۲/۹۴۲۹۳۵	۲/۴۰۱۳۵۵	۱۵/۳۵۱۶۴	۰/۸۶۲۹۸۷	۲۷/۱۱۳۲۲

منبع: یافته‌های پژوهشگر

باتوجه به شاخص‌های ارائه شده در جدول ۲ مشاهده می‌شود که متوسط معیار مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌ها برابر با ۰/۷۳۸۸ می‌باشد که نشان می‌دهد که به طور متوسط شرکت‌های عضو نمونه به ازای هر ۱۰۰ ریال منابع، ۷۳/۸۸ درصد درآمد کسب می‌کنند که برای انجام فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی هزینه کنند. بالاترین امتیاز ایفای مسئولیت اجتماعی برابر یک می‌باشد و کمترین امتیاز برابر صفر می‌باشد. اگر واحدهای مورد بررسی روی مرز کارا (کارایی برابر یک یا صد درصد) قرار گیرند، می‌توان چنین استدلال کرد که از لحاظ ایفای مسئولیت اجتماعی در وضعیت مناسبی نسبت به بقیه واحدها قرار دارند و هرچه مقدار به دست آمده کمتر باشد بدان معناست که ایفای مسئولیت اجتماعی در سطح پایین‌تری قرار دارد. میانگین شاخص عملکرد آنها برابر با ۱/۱۸۶۴ بدست آمده است که نشان می‌دهد که به طور متوسط شرکت‌های عضو نمونه به ازای هر یک ریال سرمایه‌گذاری در دارایی‌ها، ۱/۱۸۶۴ ریال سود کسب کرده‌اند. به طور میانگین، ۵۰ درصد از مشاهدات نشان از بیش‌اعتمادی مدیران شرکت‌ها داشته‌اند و ۳۴/۷۸ درصد از مشاهدات نیز نشان از وجود محدودیت مالی در شرکت‌ها داشته‌اند. اندازه شرکت‌ها به طور متوسط برابر با ۱۴/۵۴۶ در مقیاس لگاریتمی است که بزرگترین اندازه شرکت از این حیث مربوط به شرکت فولاد مبارکه اصفهان در سال ۱۳۹۸ و کوچکترین آن مربوط به شرکت ماشین‌سازی نیرو محرکه در سال ۱۳۹۲ می‌باشد و اهرم مالی آنها به طور

میانگین برابر با ۰/۵۶۷۰ بدست آمده است که نشانگر این است که شرکت‌های عضو نمونه به طور متوسط ۵۶/۷ درصد از دارایی‌های خود را از طریق ایجاد بدهی‌های بهره‌دار به دست آورده‌اند. نسبت سود عملیاتی شرکت‌ها به طور میانگین برابر با ۰/۲۶۲۹ و نسبت مخارج سرمایه‌ای نیز به طور متوسط برابر با ۰/۸۵۹۳ برآورد شده است. همچنین میانگین نسبت ارزش بازار به دفتری حقوق صاحبان سهام شرکت‌ها برابر با ۲/۹۴۲۹ برآورد شده است.

۷-۲- مانایی متغیرهای تحقیق

به منظور بررسی مانایی متغیرهای تحقیق از آزمون لوین لین و چو استفاده شده است. این آزمون فرضیه وجود ریشه واحد در مقادیر سری را مورد آزمون قرار می‌دهد. در صورتی که فرضیه صفر آزمون مبنی بر وجود ریشه واحد در مقادیر سری رد گردد می‌توان پذیرفت که متغیرهای مورد مطالعه، مانا هستند و در غیر این صورت باید از روش‌هایی چون تفاضل‌گیری، رگرسیون بر روی زمان و یا تبدیلات باکس و کاکس استفاده نمود. نتایج این آزمون در جدول ۳ ارائه شده است.

جدول ۳- نتایج آزمون مانایی متغیرهای تحقیق

متغیر	آماره LLC	سطح معناداری
مسئولیت‌پذیری اجتماعی	-۲۷/۲۵۳۶	۰/۰۰۰۰
عملکرد شرکت	-۳۹/۵۳۶۰	۰/۰۰۰۰
بیش‌اعتمادی مدیریت	-۶/۸۹۰۱۰	۰/۰۰۰۰
محدودیت مالی	-۱۶/۳۳۹۰	۰/۰۰۰۰
اندازه شرکت	-۶/۱۵۰۴۳	۰/۰۰۰۰
اهرم مالی	-۲۴/۵۸۶۴	۰/۰۰۰۰
نسبت سود عملیاتی	-۱۸/۷۱۲۷	۰/۰۰۰۰
نسبت مخارج سرمایه‌ای	-۱۳/۱۷۵۷	۰/۰۰۰۰
نسبت ارزش بازار به دفتری	-۸/۲۲۵۸۰	۰/۰۰۰۰

منبع: یافته‌های پژوهشگر

همانطور که جدول ۳ نشان می‌دهد، سطح معناداری آزمون‌های مذکور از خطای ۰/۰۵ کوچکتر هستند و در نتیجه فرضیه صفر آماری آزمون مبنی بر وجود ریشه واحد رد شده و می‌توان پذیرفت که متغیرهای مورد مطالعه در این سطح خطا مانا هستند و بنابراین، رفتار مقادیر متغیرها، در طول زمان دستخوش تغییرات رونددار نخواهد شد.

۷-۳- نتایج آزمون تشخیص مدل

پیش از برآزش مدل رگرسیونی به منظور تعیین تابلویی و یا تلفیقی بودن مدل، از آزمون چاو یا F مقید استفاده می‌شود. فرضیه صفر آماری در آزمون چاو مبنی بر مناسب بودن مدل تلفیقی و فرضیه مقابل آن مبنی بر مناسب بودن مدل پانل است. همچنین آزمون هاسمن فرض ثابت یا تصادفی بودن اثرات مقطعی در مدل را مورد آزمون قرار می‌دهد. در صورتی که مدل داده‌های تابلویی مناسب باشد، انجام این آزمون ضرورت می‌یابد. نتایج حاصل از این آزمون‌ها در جدول ۴ ارائه شده است.

جدول ۴- نتایج آزمون‌های تشخیصی چاو و هاسمن

سطح معناداری	مقدار آماره	آزمون	مدل
۰/۰۰۰۰	۳/۶۱۹۵۶۰	چاو	مدل آزمون فرضیه اول
۰/۰۰۰۰	۱۰۰/۵۷۱۹۳۳	هاسمن	
۰/۰۰۰۰	۳/۸۰۵۶۲۹	چاو	مدل آزمون فرضیه دوم و سوم
۰/۰۰۰۰	۱۴۳/۹۲۳۶۰۱	هاسمن	

منبع: یافته‌های پژوهشگر

با توجه به سطح معناداری آزمون چاو در جهت تعیین معناداری اثرات مقطعی در مدل تحقیق مشاهده می‌شود که سطح معناداری این آزمون برای هر دو مدل تحقیق کوچکتر از خطای ۰/۰۵ بدست آمده ($p = ۰/۰۰۰۰$) و نشان از معناداری اثرات مقطعی در این مدل‌ها دارد. همچنین سطوح معناداری آزمون هاسمن نیز برای هر دو مدل کوچکتر از خطای ۰/۰۵ محاسبه شده که نشان از ثابت بودن اثرات مقطعی در مدل تحقیق دارد. از این رو هر دو مدل تحقیق به روش داده‌های تابلویی با اثرات ثابت برآزش داده شده‌اند.

۷-۴- بررسی مفروضات کلاسیک رگرسیون خطی:

رگرسیون به منظور برآورد مدل مناسب با بهترین برآزش، نیازمند وجود چند پیش فرض کلاسیک از قبیل آزمون همسانی واریانس، آزمون استقلال جملات خطا و آزمون نرمال بودن باقیمانده‌ها می‌باشد که نتایج حاصله در جدول ۵ ذکر گردید.

- آزمون بروش پاگان گادفری به منظور تایید همسانی واریانس اجزای خطای مدل انجام شده است. سطح معناداری این آزمون در مورد هر دو مدل پژوهش بزرگتر از ۰/۰۵ بدست آمده که موید همسانی واریانس اجزای خطای مدل است.
- نتایج آزمون جاک-برا در مورد هر دو مدل در جهت تأیید نرمال بودن توزیع تجربی اجزای خطا نیز با سطح معناداری بزرگتر از ۰/۰۵ نشان از نرمال بودن اجزای خطای مدل داشته است.

- به منظور آزمون استقلال پسماندهای دو مدل از آزمون بروش گادفری استفاده شد. سطح معناداری این آزمون در مورد هر دو مدل بزرگتر از خطای ۰/۰۵ بدست آمده که نشان از تأیید فرض صفر آماری در این مدل، مبنی بر استقلال جملات خطای مدل دارد.

جدول ۵- نتایج آزمون مفروضات اولیه

سطح معناداری	مقدار آماره	آزمون	مدل
۰/۰۶۵۴	۲/۴۹۰۴۱۳	بروش پاگان گاد فری	مدل آزمون فرضیه اول
۰/۱۹۰۴	۱/۳۷۶۷۰۱	بروش گادفری	
۰/۱۰۳۴	۲/۳۸۸۶۲۲	آزمون جارک برا	
۰/۳۵۹۴	۱/۶۱۳۸۱۵	بروش پاگان گادفری	مدل آزمون فرضیه دوم و سوم
۰/۰۸۵۹	۴/۶۶۸۳۰۳	بروش گادفری	
۰/۲۲۳۵	۱/۶۹۷۰۹۳	آزمون جارک برا	

منبع: یافته‌های پژوهشگر

۷-۵- نتایج آزمون فرضیه اول

فرضیه اول پژوهش رابطه بین بیش‌اعتمادی مدیریت و مسئولیت‌پذیری اجتماعی را بررسی می‌کند. نتایج حاصل از مدل اول برای آزمون فرضیه اول پژوهش در جدول ۶ نشان داده شده است.

$$CSR = \alpha_0 + \beta_1 OC_{it} + \beta_2 SIZE_{it} + \beta_3 LEV_{it} + \beta_4 CF_{it} + \beta_5 INV_{it} + \beta_6 MTB_{it} + \beta_7 DC_{it} + \varepsilon_{it}$$

جدول ۶- نتایج برآورد مدل فرضیه اول

متغیر توضیحی	ضریب	خطای استاندارد	آماره t	سطح معناداری	VIF
OC	۰/۲۱۹۴۸۹	۰/۰۰۷۹۵۱	۲۷/۶۰۵۲۶	۰/۰۰۰۰	۱/۰۰۲۹۹۶
SIZE	-۰/۰۰۳۹۸۵	۰/۰۰۹۴۰۵	-۰/۴۲۳۷۴۱	۰/۶۷۱۸	۱/۰۵۱۴۱۳
LEV	۰/۰۱۰۰۹۸	۰/۰۱۲۱۰۱	۰/۸۳۴۵۰۷	۰/۴۰۴۲	۱/۱۹۸۸۸۸
CF	-۰/۰۴۷۸۴۴	۰/۰۱۲۱۸۶	-۳/۹۲۶۱۹۹	۰/۰۰۰۱	۱/۱۱۰۲۴۵
INV	۰/۰۴۲۵۹۶۳	۰/۰۰۹۴۸۶	۴/۵۲۹۲۱۶	۰/۰۰۰۰	۱/۰۹۳۶۲۵
MTB	5/37E-05	۲/۸۶E-05	۱/۸۷۹۹۰۱	۰/۰۶۰۴	۱/۰۰۴۷۹۹
DC	۰/۰۰۰۶۷۲	۰/۰۰۲۹۱۵	۰/۲۳۰۵۸۰	۰/۸۱۷۷	۱/۰۷۲۳۲۳
C	۰/۶۵۶۶۵۰	۰/۱۳۷۰۱۶	۴/۷۹۲۵۱۳	۰/۰۰۰۰	-
ضریب تعیین	۰/۷۹۸۱۵۶				

مشخصات مدل رگرسیونی

متغیر توضیحی	ضریب	خطای استاندارد	آماره	سطح معناداری	VIF
ضریب تعیین تعدیل شده	۰/۹۱۸۹۹۳		آماره تحلیل واریانس		۸۷/۸۹۷۰۹
آماره دوربین واتسون	۱/۷۳۱۲۶۲		معناداری مدل		۰/۰۰۰۰۰۰

منبع: یافته‌های پژوهشگر

➤ **نیکویی برازش مدل:** با توجه به سطح معناداری آزمون تحلیل واریانس مدل که کوچکتر از خطای ۰/۰۵ بدست آمده، معناداری کلی مدل مورد تأیید است و می‌توان ادعا نمود که مجموعه متغیرهای توضیحی مدل به طور معناداری قابلیت تبیین و کنترل تغییرات متغیر وابسته را دارند. ضریب تعیین مدل گویای آن است که ۷۹/۸۱ درصد از تغییرات موجود در مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌ها توسط متغیرهای وارد شده در مدل تبیین می‌گردد. به منظور بررسی تصریح الگوی رگرسیونی از آماره دوربین واتسون استفاده شد. آماره این آزمون که در بازه مقادیر تجربی ۱/۵ تا ۲/۵ بدست آمده (۱/۷۳۱ = Durbin Watson)، نشان از تصریح مناسب الگوی رگرسیونی دارد. همچنین مقادیر شاخص VIF که در جهت سنجش عدم همخطی میان متغیرهای مستقل تحقیق محاسبه می‌شود، کوچکتر از مقدار بحرانی ۱۰ بدست آمده‌اند که نشان از عدم وجود همخطی شدید میان متغیرهای مستقل تحقیق دارد و از این رو می‌توان پذیرفت که دقت ضرایب تأثیر متغیرهای مستقل در مدل تحقیق، تحت تأثیر روابط درونی متغیرهای مستقل قرار نگرفته است.

➤ **نتایج آزمون فرضیه اول:** به منظور آزمون رابطه بین بیش‌اعتمادی مدیران و مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌ها، معناداری ضریب تأثیر رگرسیونی بیش‌اعتمادی مدیران بر روی مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌ها مورد بررسی قرار گرفت. نتایج نشان می‌دهد که سطح معناداری اثر بیش‌اعتمادی مدیران در مدل تحقیق کوچکتر از خطای ۰/۰۵ بدست آمده (p-value = ۰/۰۰۰) و نشان‌دهنده معناداری اثر بیش‌اعتمادی مدیران بر روی مسئولیت‌پذیری اجتماعی بوده است. همچنین ضریب مثبت (۰/۲۱۹۴۸۹ = beta) رگرسیونی این متغیر در مدل تحقیق نشان‌دهنده تأثیرگذاری مستقیم بیش‌اعتمادی مدیران بر روی مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌ها بوده و انتظار می‌رود که با افزایش سطح بیش‌اعتمادی مدیران، بر میزان مسئولیت‌پذیری اجتماعی آن‌ها افزوده شود. از این رو فرضیه اول تحقیق در سطح خطای ۰/۰۵ رد نمی‌شود.

۶-۷- نتایج آزمون فرضیه‌های دوم و سوم

به منظور آزمون فرضیه‌های دوم و سوم تحقیق، از تخمین مدل رگرسیونی زیر بهره گرفته شده است.

$$AAR_{it} = \alpha_0 + \beta_1 CSR_{it} + \beta_2 CSR_{it} \times OC_{it} + \beta_3 OC_{it} + \beta_4 CSR \times DC_{it} + \beta_5 DC_{it} + \beta_6 SIZE_{it} + \beta_7 LEV_{it} + \beta_8 CF_{it} + \beta_9 INV_{it} + \beta_{10} MTB_{it} + \varepsilon_{it}$$

جدول ۷- نتایج برآورد مدل فرضیه دوم و سوم

متغیر توضیحی	ضریب	خطای استاندارد	آماره t	سطح معناداری	VIF
CSR	۰/۱۲۶۸۳۷	۰/۰۵۵۹۱۸	۲/۲۶۸۲۴۴	۰/۰۲۳۵	۶/۳۶۷۲۷۴
CSR*OC	-۰/۳۱۶۱۷۲	۰/۰۶۱۰۷۶	-۵/۱۷۶۷۳۵	۰/۰۰۰۰	۷/۸۸۹۶۱۶
OC	۰/۲۱۹۸۰۳	۰/۰۵۵۸۶۵	۳/۹۳۴۵۰۴	۰/۰۰۰۱	۵/۸۰۹۳۷۴
CSR*DC	۰/۰۴۳۹۴۹	۰/۰۴۶۳۹۳	۰/۹۴۷۳۰۳	۰/۳۴۳۷	۱/۸۱۱۱۳۳
DC	-۰/۰۰۲۱۶۳	۰/۰۳۴۱۳۴	-۰/۰۶۳۳۸۳	۰/۹۴۹۵	۱/۷۴۱۵۹۲
SIZE	-۸/۹۷E-05	۰/۰۱۵۶۴۵	-۰/۰۰۵۷۳۲	۰/۹۹۵۴	۱/۰۵۷۸۳۴
LEV	۰/۰۳۹۷۸۶	۰/۰۵۷۵۴۲	۰/۶۹۱۴۲۳	۰/۴۸۹۵	۱/۲۰۵۲۲۹
CF	۰/۶۷۱۱۴۹	۰/۰۷۹۴۲۶	۸/۴۵۰۰۱۳	۰/۰۰۰۰	۱/۱۱۹۷۸۹
INV	۰/۱۷۱۲۰۷	۰/۰۵۰۵۲۵	۳/۳۸۸۵۵۳	۰/۰۰۰۷	۱/۱۰۲۴۲۳
MTB	۰/۰۰۰۳۲۶	۰/۰۰۰۱۲۹	۲/۵۲۹۸۴۷	۰/۰۱۱۶	۱/۰۱۰۷۹۳
C	۰/۷۶۷۵۵۴	۰/۲۱۹۲۷۵	۳/۵۰۰۴۱۱	۰/۰۰۰۵	-
ضریب تعیین	۰/۶۷۲۴۵۰	مشخصات مدل رگرسیونی			
ضریب تعیین تعدیل شده	۰/۷۰۸۰۰۸	آماره تحلیل واریانس		۱۹/۱۹۳۹۲	
آماره دوربین واتسون	۱/۸۲۹۲۳۷	معناداری مدل		۰/۰۰۰۰۰۰	

منبع: یافته‌های پژوهشگر

➤ **نیکویی برآزش مدل:** با توجه به سطح معناداری آزمون تحلیل واریانس مدل که کوچکتر از خطای ۰/۰۵ بدست آمده، معناداری کلی مدل مورد تأیید است و می‌توان ادعا نمود که مجموعه متغیرهای توضیحی مدل به طور معناداری قابلیت تبیین و کنترل تغییرات متغیر وابسته را دارند. ضریب تعیین مدل گویای آن است که ۶۷/۲۴ درصد از تغییرات موجود در عملکرد شرکت‌ها توسط متغیرهای وارد شده در مدل تبیین می‌گردد. به منظور بررسی تصریح الگوی رگرسیونی از آماره دوربین واتسون استفاده شد.

آماره این آزمون که در بازه مقادیر تجربی $1/5$ تا $2/5$ بدست آمده ($Durbin\ Watson = 1/829$)، نشان از تصریح مناسب الگوی رگرسیونی دارد. همچنین مقادیر شاخص VIF که در جهت سنجش عدم همخطی میان متغیرهای مستقل تحقیق محاسبه می‌شود، کوچکتر از مقدار بحرانی 10 بدست آمده‌اند که نشان از عدم وجود هم‌خطی شدید میان متغیرهای مستقل تحقیق دارد و از این رو می‌توان پذیرفت که دقت ضرایب تأثیر متغیرهای مستقل در مدل تحقیق، تحت تأثیر روابط درونی متغیرهای مستقل قرار نگرفته است.

➤ **نتایج آزمون فرضیه دوم:** به منظور آزمون فرضیه دوم در راستای سنجش رابطه بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی و عملکرد شرکت با نقش تعدیل‌کننده بیش‌اعتمادی مدیریت، معناداری اثر متقابل بیش‌اعتمادی مدیریت و مسئولیت‌پذیری اجتماعی بر روی عملکرد شرکت‌ها مورد بررسی قرار گرفت. نتایج نشان می‌دهد که سطح معناداری اثر متقابل بیش‌اعتمادی مدیریت و مسئولیت‌پذیری اجتماعی در مدل تحقیق کوچکتر از خطای $0/05$ بدست آمده ($p\text{-value} = 0/000$) و نشان‌دهنده معناداری بر هم کنش بیش‌اعتمادی مدیران و مسئولیت‌پذیری اجتماعی بر روی عملکرد شرکت‌ها بوده است. همچنین نتایج این مدل نشان می‌دهد که مسئولیت‌پذیری اجتماعی با سطح معناداری کوچکتر از $0/05$ ($p\text{-value} = 0/0235$) و ضریب تأثیر مثبت ($Beta = 0/126837$) اثر مستقیم و معناداری بر عملکرد شرکت داشته است. مقایسه اثر مستقیم مسئولیت‌پذیری اجتماعی بر روی عملکرد شرکت و اثر متقابل آن با بیش‌اعتمادی مدیریت ($Beta = -0/316172$) نشان می‌دهد که مسئولیت‌پذیری اجتماعی در شرکت‌هایی با بیش‌اعتمادی مدیریت ($OC=1$) تأثیرگذاری به اندازه $-0/189335 - 0/126837/316172 - 0/0$ بر روی عملکرد داشته در حالی که تأثیر مسئولیت‌پذیری اجتماعی بر روی عملکرد در شرکت‌های فاقد بیش‌اعتمادی مدیریت ($OC=0$) برابر با $0/126837$ است و نشان می‌دهد که بیش‌اعتمادی مدیریت منجر به اثر معکوس مسئولیت‌پذیری اجتماعی بر روی عملکرد می‌شود در حالی که در صورت عدم وجود بیش‌اعتمادی، افزایش مسئولیت‌پذیری اجتماعی منجر به افزایش عملکرد شرکت می‌شود. از این رو می‌توان پذیرفت که بیش‌اعتمادی مدیریت رابطه بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی و عملکرد شرکت را تعدیل می‌کند و فرضیه دوم تحقیق در سطح خطای $0/05$ رد نمی‌شود.

➤ **نتایج آزمون فرضیه سوم:** به منظور آزمون فرضیه سوم در راستای سنجش رابطه بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی و عملکرد شرکت با نقش تعدیل‌کننده محدودیت مالی، معناداری اثر متقابل محدودیت مالی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی بر روی عملکرد شرکت‌ها مورد بررسی قرار گرفت. نتایج نشان می‌دهد که سطح معناداری اثر متقابل محدودیت مالی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی در مدل تحقیق بزرگتر از خطای $0/05$ بدست آمده ($p\text{-value} = 0/3437$) و نشان‌دهنده عدم معناداری بر هم کنش محدودیت مالی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی بر روی عملکرد شرکت‌ها بوده است. از این رو می‌توان نتیجه گرفت که

محدودیت مالی نمی‌تواند رابطه بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی و عملکرد شرکت را تعدیل نماید و از این‌رو فرضیه سوم تحقیق در سطح خطای ۰/۰۵ مورد پذیرش قرار نگرفته است.

۸- بحث و نتیجه‌گیری

امروزه با توجه به اهمیت روزافزون مسئولیت‌پذیری اجتماعی و تأثیری که ایفای این تعهد اجتماعی بر روی تصویر شرکت نزد ذینفعان و متعاقبا بر روی بازده و عملکرد شرکت می‌گذارد، از واحدهای تجاری انتظار می‌رود که از طریق پاسخگویی به نیازهای جامعه، مشتریان و ذینفعان رضایت آن‌ها را تأمین کنند. همچنین یکی از عواملی که می‌تواند بر فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی اثرگذار باشد سویه بیش‌اعتمادی مدیران می‌باشد. از آنجایی که مدیران بیش‌اطمینان اعتماد بی‌جا و بیش از حد نسبت به توانایی‌ها و قضاوت‌های خود دارند، آن‌ها همیشه تصمیمات بهینه و مطلوب اتخاذ نمی‌کنند. همچنین این سویه شناختی می‌تواند منجر به تصمیم‌گیری غیرمنطقی در مورد فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی نیز گردد و عواقب زیان‌بار آن متوجه واحد تجاری شود. فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی متنوع هستند و عمدتاً نیازمند منابع مالی بسیاری می‌باشند (پارک و همکاران، ۲۰۲۰). از آنجایی که شرکت‌ها سعی در جلب رضایت ذینفعان و کسب بازده‌های بلندمدت دارند؛ لذا ممکن است وجود محدودیت در منابع مالی بر تصمیم‌گیری مدیران این شرکت‌ها در خصوص مشارکت در فعالیت‌های اجتماعی تأثیر نداشته باشد.

در این پژوهش ۱۳۸ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی ۸ سال (۱۳۹۲ تا ۱۳۹۹) مورد بررسی قرار گرفت. فرضیه اول این تحقیق به بررسی تأثیر بیش‌اعتمادی مدیران بر مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت پرداخت و به این نتیجه رسید که بین بیش‌اعتمادی مدیران و مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد. این نتیجه با نتایج برخی تحقیقات همچون زرببی و بوفاته (۲۰۲۰) و حاجی هاشمی (۱۳۹۹) مطابقت دارد.

از آنجا که مدیران بیش‌اعتماد نسبت به رویدادهای آتی و فرصت‌های رشد پیش روی شرکت بسیار خوش‌بین هستند و در برآورد ریسک و بازده آتی اطمینان بیش از حد دارند، احتمالاً با نگرانی کمتری در فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی مشارکت می‌کنند. فرضیه دوم اثر تعدیل‌کنندگی بیش‌اعتمادی مدیریت بر رابطه بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی و عملکرد شرکت را آزمون کرد. نتیجه حاکی از این بود که اعتماد بیش از حد مدیریت رابطه بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی و عملکرد شرکت را تضعیف می‌کند. این نتیجه با نتیجه تحقیق پارک و همکاران (۲۰۲۰) مطابقت دارد. به این صورت که فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی انجام شده توسط مدیران بیش‌اطمینان به طور منفی با عملکرد شرکت در ارتباط می‌باشند. مدیران با اطمینان بیش از حد ممکن است نسبت به مشارکت در فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی بی‌میل باشند؛ چرا که فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی نتایج نامشخصی دارند و عمدتاً نیازمند منابع مالی بسیاری می‌باشند. این مشارکت

اجتماعی کمتر ممکن است به شهرت شرکت و در نتیجه به عملکرد شرکت آسیب برساند. فرضیه سوم پژوهش به بررسی اثر تعدیل‌کنندگی محدودیت‌های مالی بر ارتباط بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی و عملکرد شرکت پرداخت و نتایج نشان داد که محدودیت‌های مالی رابطه بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی و عملکرد شرکت را تعدیل نمی‌کند. این نتیجه با نتیجه تحقیق پارک و همکاران متناقض است. بنا بر دلایلی واحدهای تجاری ممکن است حتی با وجود محدودیت‌های مالی نیز به تعهدات اجتماعی خود عمل کنند. انجام فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی در کوتاه‌مدت به منابع مالی بسیاری نیاز دارد و برای شرکت‌ها هزینه‌های اضافی دربردارد؛ با این حال این فعالیت‌ها منافع آتی بسیاری همچون اعتلای برند شرکت، کسب مزیت رقابتی، امکان جذب سرمایه بیشتر و بهبود بهروری نیز نصیب شرکت خواهد کرد. از طرفی از آنجا که عدم مشارکت در فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی ذنیت منفی در بین ذینفعان و سهامداران ایجاد می‌کند و این موضوع روی ارزش شرکت و عملکرد شرکت اثرگذار خواهد بود؛ ممکن است حتی شرکت‌های مواجه با محدودیت‌های مالی نیز به ایفای مسئولیت اجتماعی بپردازند. از طرفی امروزه وجود تحریم‌های اقتصادی پی در پی، سوء مدیریت‌های داخلی و بحران بیماری کرونا ایفای بیش از پیش فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی در کشور را ضروری می‌سازد.

بدین ترتیب با توجه به نتیجه آزمون فرضیه اول به سهامداران، سرمایه‌گذاران و تحلیلگران بازار سرمایه ایران پیشنهاد می‌شود که در زمان تعیین عملکرد شرکت‌های بورسی به معیارهایی مانند معیارهای مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌ها توجه بیشتری نمایند. به مدیران شرکت‌ها پیشنهاد می‌شود که مسئولیت‌پذیری اجتماعی را به عنوان یک روش مدیریتی در مجموعه خود اجرا کنند چرا که مشارکت و افشا فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی بر شهرت و اعتبار شرکت می‌افزاید که به نوبه خود عملکرد مالی شرکت را بهبود می‌بخشد. همچنین شرکت‌ها می‌توانند به کارگرفتن مدیران با اعتماد به نفس بالا و در سطح مطلوب، در کنار تأکید به مشارکت در فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی، بر ارزش شرکت بیفزایند. علاوه بر این با توجه به رابطه مثبت بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی و عملکرد شرکت‌ها، سازمان‌های ناظر در ایران باید افشای شاخص‌های مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌ها و امتیاز مربوط به آن را برای شرکت‌های پذیرفته شده در بورس الزامی کنند و اطلاعات مربوط به مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌ها را به صورت کارآمد سازمان دهند.

فهرست منابع

- ۱) اسمعیل‌پور، سحر، ۱۳۹۷. بررسی رابطه میان محدودیت‌های مالی و مسئولیت اجتماعی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، موسسه آموزش عالی کوشیار.
- ۲) اکبری، محسن، قاسمی‌شمس، معصومه، و هوشمند، فاطمه، ۱۳۹۵. بررسی تأثیر اعتماد به نفس بیش از حد مدیران بر مسئولیت اجتماعی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. پژوهش‌نامه مدیریت تحول، ۸ (۵۱)، صص. ۱۰۷-۱۳۱. doi: 10.22067/pmt.v8i15.51594

- (۳) اورادی، جواد، لاری دشت بیاض، محمود، و سالاری فورگ، زینب، ۱۳۹۵. بررسی رابطه بین ویژگی‌های کمیته حسابرسی و عملکرد شرکت. مجله علمی- پژوهشی دانش حسابداری مالی، ۳ (۴)، صص. ۱۳۱ - ۱۵۱. [SID. https://sid.ir/paper/252315/fa](https://sid.ir/paper/252315/fa)
- (۴) بادآور نهندی، یونس، برادران حسن زاده، رسول، و جلالی فر، ژیلا، ۱۳۹۲. بررسی ارتباط بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی و عملکرد شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. فصلنامه مدیریت بهروری، ۷ (۲۸)، صص. ۱۳۹-۱۶۴. <https://dorl.net/dor/20.1001.1.27169979.1393.8.1.7.3>
- (۵) بهار مقدم، مهدی و قائدی‌ها، حمیدرضا، ۱۳۹۴. بررسی رابطه بین اقلام تعهدی اختیاری و تغییر حسابرس. مجله دانش حسابداری، ۶ (۲۰)، صص. ۱۰۵-۱۲۱. <https://dorl.net/dor/20.1001.1.20088914.1394.6.20.5.2>
- (۶) حاجی ابراهیمی، مریم و اسکندر، هدی، ۱۳۹۶. تأثیر بیش‌اطمینانی مدیریت بر ریسک‌پذیری و عملکرد شرکت. مجله پژوهش‌های تجربی حسابداری، ۹ (۱)، صص. ۳۴۵-۳۴۰. <https://doi.org/10.22051/jera.2018.17046.1770>
- (۷) حاجی هاشمی‌ورنوسفادرانی، منصوره و عبدلی، محمدرضا، ۱۳۹۹. تأثیر بیش‌اطمینانی مدیران بر میزان افشای اطلاعات به صورت داوطلبانه و مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. نشریه دانش سرمایه‌گذاری، ۹ (۳۵)، صص. ۲۰۷-۲۲۱. [SID. https://sid.ir/paper/389399/fa](https://sid.ir/paper/389399/fa)
- (۸) حبیب نژاد، مریم، ۱۳۹۹. پژوهشی در زمینه بررسی اثر تعدیل‌کنندگی قدرت مدیر عامل و ساختار مالکیت بر رابطه‌ی بین مسئولیت اجتماعی و عملکرد شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه مازندران، دانشکده علوم اقتصادی و اداری.
- (۹) حبیبی، سیدسجاد، ۱۳۹۸. بررسی ارتباط بین محدودیت‌های مالی و مسئولیت اجتماعی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. پنجمین کنفرانس بین‌المللی علوم مدیریت و حسابداری، تهران، <https://civilica.com/doc/911738>
- (۱۰) جهانشاهی راینی، ناصر، ۱۳۹۷. محدودیت مالی و مسئولیت اجتماعی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشگاه علامه طباطبائی.
- (۱۱) رضایی، فرزین و محمدپور، مهدیه، ۱۳۹۶. تبیین رابطه بین مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها و هزینه سرمایه ضمنی آن‌ها. فصلنامه پژوهش‌های نوین در حسابداری و حسابرسی، ۱ (۱)، صص. ۱۱۷-۱۳۸. <http://irdoi.ir/011-844-202-728>
- (۱۲) رمضان نیا، حسن و رضایی، فرزین، ۱۳۹۶. بررسی اثر مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت بر ریسک سیستماتیک و ریسک غیرسیستماتیک: با استفاده از مدل تحلیل پوششی داده‌ها. فصلنامه حسابداری ارزشی و رفتاری، ۲ (۴)، صص. ۲۱۴-۱۸۹. <http://dorl.net/dor/20.1001.1.24767166.1396.2.4.7.8>

- ۱۳) صراف، فاطمه، کریمی، مجتبی، و بشارت پور، فاطمه، ۱۴۰۱. تأثیر افق مالکیت نهادی بر مسئولیت اجتماعی و ارزش سهام شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. فصلنامه اقتصاد مالی، ۱۶(۵۸)، صص. ۱۹۱-۱۷۳. doi: 10.30495/fed.2022.691506
- ۱۴) فلاح حمیدی، حامی، فغانی ماکرانی، خسرو، و ذبیحی، علی، ۱۴۰۰. قدرت و بیش‌اطمینانی مدیران و گزارشگری متقلبان. فصلنامه اقتصاد مالی، ۱۵(۵۴)، صص. ۴۰۰-۳۷۹. <https://dori.net/dor/20.1001.1.25383833.1400.15.54.15.6>
- ۱۵) مرانی، فاطمه، صالحی، اله کرم، جرجرزاده، علیرضا، و کعب عمیر، احمد، ۱۴۰۰. بررسی تأثیر قدرت مدیرعامل، ارتباطات سیاسی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی بر حساسیت سرمایه‌گذاری به وجه نقد در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. فصلنامه اقتصاد مالی، ۱۵(۵۷)، صص. ۳۰۸-۲۸۵. doi: 10.30495/fed.2021.687931
- ۱۶) مشایخ، شهناز، پارسایی، منا، و کرانی، اکرم، ۱۴۰۰. رابطه بین مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها با کیفیت اطلاعات حسابداری و گزارش حسابرس. فصلنامه پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، ۱۳(۵۱)، صص. ۴۱-۶۴. <https://dori.net/dor/20.1001.1.23830379.1400.13.51.3.2>
- ۱۷) مشایخ، شهناز و میرزایی، نسترن، ۱۴۰۱. تأثیر سایر طبقات صورت جریان وجه نقد بر رابطه بیش‌اعتمادی مدیران و مدیریت جریان‌های نقدی عملیاتی. فصلنامه قضاوت و تصمیم‌گیری در حسابداری و حسابرسی، ۱(۱)، صص. ۱-۱۷. <https://dx.doi.org/10.30495/jdaa.2022.691734>
- ۱۸) نودر پور، محمود، و کیقبادی، امیررضا، ۱۴۰۰. مدلسازی قیمت‌گذاری توزیع اطلاعات بر مبنای محدودیت تأمین مالی، استراتژی تجاری و راهبری شرکتی با رویکرد معادلات ساختاری. فصلنامه پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، ۱۳(۵۱)، صص. ۲۱۴-۱۸۷. <https://dori.net/dor/20.1001.1.23830379.1400.13.51.9.8>
- ۱۹) کدال، ۱۳۹۸. قانون تجارت. برگرفته از: <https://www.codal.ir/Provisions/BusinessAct.htm>
- ۲۰) کریمی، زهرا، یعقوب نژاد، احمد، صمدی لرگانی، محمود، و پورعلی، محمدرضا، ۱۴۰۰. ارزیابی تأثیر سوگیری‌های روانشناختی فردی و ابعاد شخصیتی حسابرسان بر کیفیت حسابرسی. فصلنامه پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، ۱۳(۴)، صص. ۲۳-۵۲. <https://dori.net/dor/20.1001.1.23830379.1400.13.52.2.3>
- 21) Akbari, M., Ghasemi Shams, M. and Hooshmand, F., 2016. The effect of managerial overconfidence on corporate social responsibility in companies listed on the Tehran Stock Exchange. *Journal of Transformation Management*, 8(51), pp.107-131. DOI: 10.22067 / pmt.v8i15.51594. (In Persian).
- 22) Badavar Nahandi, Y., Baradaran Hassanzadeh, R. and Jalalifar, Z., 2014. The Study of the Relationship between Social Responsibility and the Performance of the Companies Listed on the Tehran Stock Exchange. *Productivity Management*, 7(28), pp.139-164. <https://dori.net/dor/20.1001.1.27169979.1393.8.1.7.3> (In Persian).

- 23) Bahar Moghaddam, M. and Ghaediha, H., 2015. Investigating the Relationship between Discretionary Accruals and Auditor Change. *Journal of Accounting Knowledge*, 6(20), pp.105-121. <https://dori.net/dor/20.1001.1.20088914.1394.6.20.5.2>. (In Persian).
- 24) Campbell, T., Galleyer, M., Johnson, S., Rutherford, J. and Stanley, B.W., 2011. CEO optimism and forced turnover. *Journal of Financial economics*, 101(3), pp.695-712. <https://doi.org/10.1016/j.jfineco.2011.03.004>
- 25) Carroll, A. B., 1979. A Three-Dimensional Conceptual Model of Performance. *The social Academy of Management Review*, 4(4), pp. 497-505. <http://dx.doi.org/10.2307/257850>
- 26) Chan, C.-Y., Chou, D.-W. and Lo, H.-C., 2017. Do financial constraints matter when firms engage in CSR?. *The North American Journal of Economics and Finance*, 39(C), pp.241-259. DOI:10.1016/j.najef.2016.10.009
- 27) Codal, 2019. Business Law. Retrieved from: <https://www.codal.ir/Provisions/BusinessAct.htm>.(In Persian).
- 28) Esmailpour, S., 2018. Investigating the relationship between financial constraints and social responsibility. Master Thesis. Kushiar Higher Education Institute. (In Persian).
- 29) Fallah Hamidi, H., Faghani Makarani, K. and Zabihi, A., 2021. The power and overconfidence of managers and fraudulent reporting. *Financial Economics*, 15(54), pp.379-400. <https://dori.net/dor/20.1001.1.25383833.1400.15.54.15.6>.(In Persian).
- 30) Habibi, S., 2019. Investigating the relationship between financial constraints and social responsibility of companies listed on the Tehran Stock Exchange. Fifth International Conference on Management and Accounting Sciences, Tehran. <https://civilica.com/doc/911738>.(In Persian)
- 31) Habibnejad, M., 2020. A study to investigate the moderating effect of CEO power and ownership structure on the relationship between social responsibility and performance of companies listed on the Tehran Stock Exchange. Master Thesis. University of Mazandaran, Faculty of Economics and Administrative Sciences. (In Persian).
- 32) Haji Ebrahimi, M. and Eskandar, H., 2019. The effect of management overconfidence on risk-taking and corporate performance. *Empirical Research in Accounting*, 9(1), pp.340-365. <https://doi.org/10.22051/jera.2018.17046.1770> (In Persian).
- 33) Haji Hashemi Vernosfadarani, M. and Abdoli, M., 2020. The effect of CEO overconfidence on the rate of voluntary information disclosure and social responsibility of companies listed on the Tehran Stock Exchange. *Journal of Investment Knowledge*, 9(35), pp.207-221. (In Persian).
- 34) Jahanshahi Raini, N., 2018. Financial constraints and social responsibility. Master Thesis. Allameh Tabatabai University, Faculty of Management and Accounting. (In Persian).
- 35) Karimi, Z., Yaghoobnezhad, A., SamadiLorghani, M. & Pournali, M., 2022. Evaluating the Effect of Auditors' Individual Psychological Bias and Personality Dimensions on Audit Quality. *Financial Accounting and Auditing Researches*, 13(52), pp.23-52. <https://dori.net/dor/20.1001.1.23830379.1400.13.52.2.3>.(In Persian)
- 36) Marani, F., Salehi, A., Kaab omeir, A. and Jorjorzadeh, A., 2022. Investigating the Impact of CEO Power, Political Communication and Social Responsibility on Cash Investment Sensitivity in Companies Listed on Tehran Stock Exchange. *Financial Economics*, 15(57), pp.285-308. doi: 10.30495/fed.2021.687931. (In Persian).
- 37) Mashayekh, S. and Mirzaei, N., 2022. The Effect of Other Cash Flow Classes on the Relationship between Managers' Overconfidence and Operational Cash Flow Management. *Judgment and decision making in accounting and auditing*, 1(1), pp.1-17. <https://dx.doi.org/10.30495/jdaa.2022.691734>.(In Persian)

- 38) Mashayekh, S., Parsaei, M. and Korani, A., 2021. The Relation between Corporate Social Responsibility (CSR), Accounting Information Quality and Auditor's Report. *Financial Accounting and Auditing Researches*, 13(51), pp.41-64. <https://dorl.net/dor/20.1001.1.23830379.1400.13.51.3.2>. (In Persian).
- 39) Michelon, G., Pilonato, S., Ricceri, F., 2015. CSR reporting practices and the quality of disclosure: An empirical analysis. *Critical Perspectives on Accounting*, 33, pp.59-78. <https://doi.org/10.1016/j.cpa.2014.10.003>
- 40) Nozarpour, M. and Keyghobadi, A., 2021. Information Distribution Pricing Modeling Based on Financing Constraints, Business Strategy and Corporate Governance with Structural Equation Approach. *Financial Accounting and Auditing Researches*, 13(51), pp.187-214. <https://dorl.net/dor/20.1001.1.23830379.1400.13.51.9.8>. (In Persian).
- 41) Oliver, B., 2016. Overconfident CEOs are less socially responsible. Retrieved from <http://TheConversation.com>.
- 42) Oradi, J., Lari Dasht Bayaz, M. and Salari Forg, Z., 2017. The Study of the Relationship between the Characteristics of the Audit Committee and Company Performance. *Journal of Financial Accounting Knowledge*, 3(4), pp.131-151. SID. <https://sid.ir/paper/252315/fa>. (In Persian).
- 43) Park, K., Byun, J. & Moon, P., 2020. Managerial Overconfidence, Corporate Social Responsibility Activities, and Financial Constraint. *Economic and Business Aspects of Sustainability*, 12(1), pp.61. <https://doi.org/10.3390/su12010061>
- 44) Ramezan Nia, H. and Rezaei, F., 2018. Investigating the effect of corporate social responsibility on systematic and non-systematic risk: using data envelopment analysis model. *Journal of Value and Behavioral Accounting*, 2 (4), pp. 214-189. <http://dorl.net/dor/20.1001.1.24767166.1396.2.4.7.8> (In Persian)
- 45) Rezaei, F. and Mohammadpour, M., 2017. Explain the relationship between corporate social responsibility and the implied cost of equity capital. *Recent Research in Accounting and Auditing*, 1 (1), pp.117-138. (In Persian)
- 46) Pham, H.S.T and Tran, H.T., 2020. CSR disclosure and firm performance: The mediating role of corporate reputation and moderating role of CEO integrity. *Journal of Business Research*, 120(C), pp.127-136. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2020.08.002>
- 47) Sarraf, F., Karimi, M. and Besharatpour, F., 2022. The Effect of Institutional Ownership Horizon on Social Responsibility and Stock Value of Companies Listed on the Tehran Stock Exchange. *Financial Economics*, 16(58), pp.173-191. doi: 10.30495/fed.2022.691506 (In Persian).
- 48) Zhao, T., Xiao, X., 2019. The impact of corporate social responsibility on financial constraints: Does the life cycle stage of a firm matter?. *International Review of Economics & Finance*, 63(C), pp.76-93. DOI: 10.1016/j.iref.2018.08.010
- 49) Zribi, W., & Boufateh, T., 2020. Asymmetric CEO confidence and CSR: A nonlinear panel ARDL-PMG approach. *The Journal of Economic Asymmetries*, 22(C), pp.145-176. DOI: 10.1016/j.jeca.2020.e00176

Abstract

<https://doi.org/10.30495/faar.2023.1971425.3569>

Managerial over Confidence, Corporate Social Responsibility Activities, Corporate Performance and Financial Constraints

Mohadeseh Shaghghi¹

Shahnaz Mashayekh²

Received: 29 / September / 2023

Accepted: 02 / December / 2023

Abstract

The purpose of this study was to investigate the relationship between management overconfidence and social responsibility, to investigate the relationship between corporate social responsibility and performance with the moderating role of managerial overconfidence and to investigate the relationship between corporate responsibility and corporate performance with the role of moderating financial constraints. This study is an applied research in terms of purpose and a descriptive-correlation research in terms of nature and method. The statistical population of this research is the companies listed on the Tehran Stock Exchange. Using the data collected from the statistical sample of the research, which includes 138 companies, the research hypotheses were tested. To calculate managerial overconfidence, the capital expenditure ratio was used and to calculate the corporate social responsibility index, data envelopment analysis (DEA) method was used. Social accountability Data envelopment analysis method was used. The results show that managerial overconfidence has a positive and significant relationship with corporate social responsibility. Also, managerial overconfidence weakens the relationship between corporate social responsibility and company performance, and financial constraints do not moderate the relationship between corporate social responsibility and company performance.

Keywords: Managerial Overconfidence (OC), Corporate Social Responsibility Activities (CSR), Data Envelopment Analysis (DEA), Corporate Performance and Financial Constraints.

¹ Department of Accounting, Faculty of Social and Economic Science, Alzahra University, Tehran, Iran. mohadeshshaghghi73@gmail.com

² Department of Accounting, Faculty of Social and Economic Science, Alzahra University, Tehran, Iran. Corresponding Author. sh.mashayekh@alzahra.ac.ir

